

Environmentálne záťaže ohrozujú naše životné podmienky a zdravie

Súčasná legislatíva pre oblasť životného prostredia pokrýva ochranu takmer všetkých základných zložiek životného prostredia a pokrýva tiež prevenciu znečisťovania a poškodzovania týchto zložiek. Tak ako v iných vyspelých štátoch sveta je aj na Slovensku uznaný ako jeden z rozhodujúcich princípov rozvoja spoločnosti princíp trvalo udržateľného rozvoja. Je to taký rozvoj, ktorý umožňuje uspokojovanie potrieb súčasných generácií bez toho, aby boli ohrozené nároky budúcich generácií na uspokojovanie ich potrieb. Právo na priaznivé životné prostredie je zakotvené aj v Ústave Slovenskej republiky, ktorá v článku 44 hovorí „každý má právo na priaznivé životné prostredie, každý je povinný chrániť a zveľaďovať životné prostredie a kultúrne dedičstvo, nikto nesmie nad mieru ustanovenú zákonom ohrozovať ani poškodzovať životné prostredie a prírodné zdroje.“

Bohužiaľ, nebolo to tak v minulosti. Od samého začiatku priemyselnej výroby boli ľudské aktivity správaním haldami odpadu, hustým čiernym dymom, nekontrolovaným znečisťovaním ovzdušia, vody a pôdy, čo viedlo k poškodzovaniu ekosystémov, strate biodiverzity, zlému zdravotnému stavu obyvateľstva. Areály

podnikov boli často situované vo veľmi zraniteľných prírodných podmienkach, bez akéhokoľvek ohľadu na riziko, ktoré pre toto prostredie predstavovali. Bez ohľadu na to, že spoločnosť bola závislá od zdrojov pitnej vody z týchto oblastí. Pri výrobe sa bežne manipulovalo s nebezpečnými látkami, ktoré sa priamo i nepriamo dostávali do vody, pôdy a podložných hornín. Mnohé z týchto látok sa dlho považovali za neškodné, no vďaka výskumným prácam z posledných rokov sa zistili ich toxické, karcinogénne, mutagénne alebo iné škodlivé vlastnosti.

Používanie týchto látok je v súčasnosti zakázané, no v prostredí, do ktorého sa dostali, dlhodobo zotrávajú, kontaminujú jeho jednotlivé zložky a predstavujú skutočné „časované bomby“ pre zdravie ľudí a životné prostredie. Takéto kontaminované lokality sú dnes označované termínom *environmentálne záťaže*. Okrem areálov priemyselných podnikov sú environmentálne záťaže často viazané na veľkokapacitné poľnohospodárske podniky, železničné depá, prístavy a letiská, opustené a pochované skládky odpadu obsahujúce nebezpečný odpad, nezabezpečené sklady pesticídov, sklady a čerpacie stanice pohonných hmôt, na areály znečistené ozbrojenými silami, územia poškodené ťažbou nerastov a mnohými ďalšími činnosťami, počas ktorých sa dlhoročne a nekontrolovane nakladalo s nebezpečnými látkami.

Písať o environmentálnych záťažach, kontaminovanej vode, pôde a horninovom prostredí, narušených ekosystémoch a poškodenom zdraví ľudí nie je nič radostné. Dostáva sa vám však do rúk mimoriadne číslo Enviromagazínu, ktorého prostredníctvom sa snažíme podať prehľadné informácie o stave tejto problematiky na Slovensku a v Európskej únii, poukázať na riziká,

ktoré environmentálne záťaže predstavujú, a upozorniť na potrebu a možnosti postupnej eliminácie týchto rizík. Ľudský život a zdravie sú príliš cenné na to, aby mali byť ohrozované procesmi a vplyvmi, s ktorými si dnes už vieme poradiť. A odsúvať problém na nasledujúce generácie pre nedostatok peňazí, krízu alebo iné dôvody by bolo len strkaním hlavy do piesku. Nemali by sme zabúdať na to, že biosféra, ktorej sme súčasťou, je len veľmi tenká vrstva Zeme, ktorú keby sme rozprestrel rovnomerne po celom zemskom povrchu, nemerala by viac ako 5 milimetrov. V globálnych rozmeroch to znamená, že všetky látky, ktoré do nej človek vloží, sa nám, či chceme alebo nie, skôr či neskôr vrátia prostredníctvom kolobehu látok v prírode. A tak či ide o odpad alebo environmentálne záťaže a kontamináciu s nimi súvisiacu, bolo by naivné sa domnievať, že súčasťou tohto kolobehu látok už dnes nie sú, alebo v blízkej budúcnosti nebudú. A keďže v prírode všetko so všetkým súvisí, aj environmentálne záťaže vyvolávajú reťazové reakcie vo svojom okolí, ktorých dôsledky sa ukážu neskôr a možno tam, kde by sme ich vôbec nečakali. Z týchto dôvodov Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky už niekoľko rokov podniká kroky vedúce k výraznému zníženiu negatívnych vplyvov environmentálnych záťaží na životné prostredie a zdravie ľudí a aktivity vedúce k spoločenskému a politickému uznaniu tohto problému. Podrobnosti o týchto aktivitách vám ponúka práve toto vydanie Enviromagazínu.

RNDr. Vlasta Jánová, PhD.

riaditeľka odboru geologických faktorov životného prostredia

Ministerstvo životného prostredia SR